

GRANT AND DONATION IN FINANCING REGIONAL DEVELOPMENT

FINANCIRANJE REGIONALNOG RAZVITKA PUTEM SUBVENCII I DONACIJA

MATIC, Branko & SERDARUSIC, Hrvoje

Abstract: *Unbalanced regional development is mayor obstacle to general advancement and prosperity of the European Union. Object of research is significance and role of financial sources as main factor that determine the development. The authors analyzes the financing models for polycentric balanced development through grant's and donations.*

Key words: *regional development, grant, financing, European Union*

Sažetak: *Neujednačena regionalna razvijenost predstavlja značajnu prepreku općem napretku i prosperitetu Europske unije. Predmet istraživanja je značaj i uloga pojedinih financijskih izvora u funkciji razvoja. Autori analiziraju modele financiranja policentrične ravnomjerne razvijenosti putem državnih subvencija i donacija.*

Ključne riječi: *regionalan razvoj, subvencija, financiranje, Europska unija*

Authors' data: Branko **Matić**, prof.dr.sc., Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, matic@efos.hr; Hrvoje **Serdarušić**, dipl.oec., Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, hserdar@efos.hr

1. Uvod

U današnjem globaliziranom svijetu napredak i razvoj u velikoj mjeri ovisi, kako o kvalitetnim projektima, idejama, tako i o dostupnim financijskim izvorima. S problemom financiranja svakodnevno se susreću države, jedinice lokalne uprave, trgovačka društva i građani. Nedostatnost financijskih izvora i cijene kapitala čine osnovne probleme regionalnog razvoja. Prikazani rezultati u ovom radu proizašli su iz znanstvenog projekta: 1. Bankarski sustav i financiranje policentričnog razvitka (broj 010-0102290-1284), financiranim uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.

2. Obilježja i potrebe ravnomjernog regionalnog razvitka

Prosperitet države i njen održivi ravnomjeren razvoj moguće je i nužno promatrati i sa regionalnog motrišta. Regiju je moguće definirati kao dio zemlje s više ili manje označenim granicama, koje često služe kao administrativno upravna cjelina ispod državne razine, koju karakteriziraju specifična obilježja njenog krajolika (planine, obala, šume, itd.), klima, jezik, etnička pripadnost ili zajednička povijest. (European Regional and Urban Statistics Reference Guide, 2008). Svaka država svoje unutarnji ustroj uređuje podjelom na određeni broj manjih samostalnih ekonomskih jedinica. Često su te jedinice različitog gospodarskog stupnja razvoja, zbog direktnih ili indirektnih okolnosti (nalazišta prirodnih resursa, prometne povezanosti, geostrateški položaj, upravno sjedište, itd.), stoga je nužno ravnomjerno financiranje regionalnog razvitke te ono postaje glavno područje ekonomskog djelovanja. Kako resurse obilježavaju tri osnovne karakteristike: (a) neravnomjerna prostorna raspoređenost, (b) oskudnost i (c) nesavršena mobilnost (Bogunović, 1991) država svojim ciljanim djelovanjem i ponašanjem nastoji poboljšati dostupnost istih u svim svojim regijama, potičući time razvoj realno i uslužnog sektora, čime se omogućava ravnomjeren policentrični regionalni razvoj.

2.1. *Smjernice Europske unije*

Važnost regionalnog razvitaka u Europskoj uniji moguće je uočiti već iz njenog temeljnog ugovora – Ugovor o osnivanju iz 1957. godine.

Danas potrebe regionalnog razvitka prvenstveno reguliraju Smjernice Europske unije. Europsku regionalnu politiku obilježava solidarnost, koju uočavamo iz podatka da je više od trećine proračunskih sredstava Europske unije namijenjeno smanjivanju razlika u razvijenosti i kupovnoj moći građana cijele zajednice. Svrha i cilj regionalne politike Europske unije je:

- pomoć zaostalim regijama
- restrukturiranje zaostalih industrijskih regija
- ekonomska raznolikost seoskih krajeva s zaostalom poljoprivredom
- oživljavanje zaostajanja susjedstva u gradovima

Kao takva regionalna politika teži jačanju ekonomske, socijalne i teritorijalne povezanosti putem financijskih imovine različitih fondova koji djeluju ciljano.

3. Subvencije i donacije kao financijski modeli regionalnog razvoja

Sve države koriste model subvencija kao oblik državnog intervencionizma, pa tako i Europska unija, djelujući time na izravan ili neizravan način na gospodarstvo. Subvenciju je moguće definirati kao bespovratnu državnu pomoć proizvođačima ili potrošačima za koju država ne prima nikakvu protunaknadu, ali je uvjetovana posebnom vrstom djelatnosti ili ponašanja primatelja. (Institut za javne financije, 2008). Donacija je davanje u novcu, stvarima ili uslugama bez očekivane ili ugovorene protuusluge. Višestruki razlozi, između kojih i nejednaka gospodarska razvijenost pojedinih regija unutar zemalja članica Europske unije, rezultirala je donošenjem i ustrojavanjem jedinstvenih, standardiziranih zajedničkih kriterija regionalnog ustrojstva. Takvo ustrojstvo omogućava lakše prikupljanje, analiziranje, praćenje i vođenje učinkovite regionalne razvojne politike. Krajnji cilj ovakve podjele je postizanje ciljeva socijalne i ekonomske kohezije. Pravnu osnovu ovakvog rješenja čini regulativa Europskog parlamenta i Europske komisije (No 1059/2003) oko ustrojavanja zajedničke klasifikacije statističkih regija (Tablica 1, OJ L 154/2003). Kriteriji podjele zemalja na statističke regije su temeljeni prema broju stanovnika u određenom rasponu tako da postoje tri razine statističkih regija označene brojevima 1 do 3. (Matić & Serdarušić, 2007).

	Minimum	Maksimum
Prostorne jedinice za statistiku 1. razine NUTS 1	3 milijuna stanovnika	7 milijuna stanovnika
Prostorne jedinice za statistiku 2. razine NUTS 2	800.000	3 milijuna stanovnika
Prostorne jedinice za statistiku 3. razine NUTS 3	150.000	800.000

Tablica 1. Kriteriji klasifikacije prostornih jedinica za statistiku

3.1. Visina financijske imovine namijenjene razvoju i njihova namjena

U petogodišnjem vremenskom razdoblju (2007-2013) za zemlje i pristupnice osigurano je 308,04 milijardi € namijenjenih financiranju regionalnog razvoja i ujednačavanju razvijenosti regija. Navedeni iznos moguće je koristiti kroz slijedeće namjene:

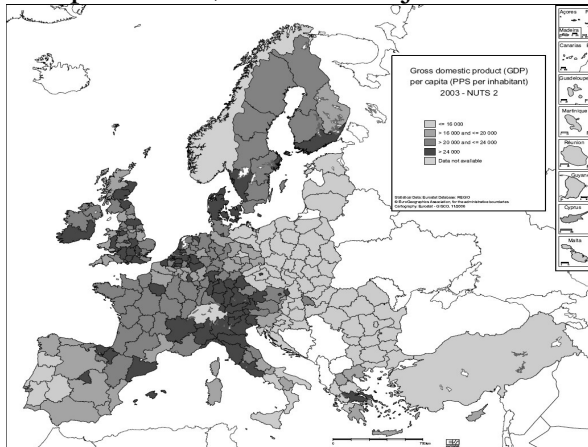
- MJERA 1: pomoć zaostalim regijama u razvoju
- MJERA 2: podupiranje ekonomskog i socijalnog preustroja u industriji, poljoprivredi i ribarstvu
- MJERA 3: obrazovanje i modernizacija tržišta rada

Regije koje mogu koristiti financijsku pomoć preko mjere 1 definirane su kroz jedan od dva kriterija - kriterij BDP-a i prosječnu naseljenost. Kriterij BDP-a podrazumijeva da je trogodišnji prosjek manji od 75% prosječnog BDP-a Europske unije, a kriterij naseljenosti uključuje manje od 8 stanovnika po km².

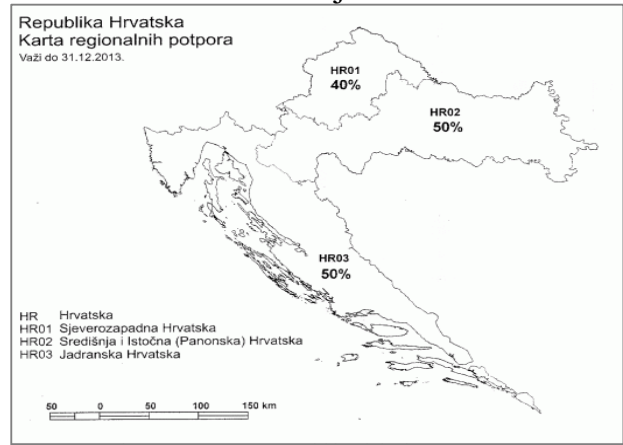
Mjera 2 uključuje područja koja su definirana četirima specifičnim kriterijima (promjenama u ključnim sektorima uvjetovanih smanjenjem zaposlenosti zbog pada industrijske aktivnosti i usluga, ekonomskim i socijalnim krizama u gradskim

područjima, smanjenje tradicionalnih poslova i raseljavanje (depopulacija) seoskih krajeva, ili krizom zbog smanjenja zaposlenosti u ribarstvu.

Regije za mjeru 3 uključuju područja na kojima je uključena borba protiv nezaposlenosti, modernizacijom tržišta rada i dodatnim obrazovanjem.

Slika 1. BDP na razini NUTS 2 regije

Slika 2. Karta regionalnih potpora

3.2. Subvencije u Republici Hrvatskoj

Regionalnom razvoju u Republici Hrvatskoj dostupne su subvencije iz dva osnovna izvora – državne i subvencije Europske unije. Osnovu za mjerenje kriterija za dobivanje sredstava čine tri definirane statističke regije (Nacionalna klasifikacija prostornih jedinica za statistiku (NKPS), Narodne novine 35/2007) i njihova usporedba s referentnim kriterijima Europske unije (Tablica 2, Key figures on Europe 2007/08 edition str. 217).

Iz navedenih podataka vidljiv je neujednačen razvoj regija Republike Hrvatske u međusobnom odnosu, koji varira od 34,29 % do 62,14 % mjereno BDP-om kupovne moći u odnosu na Europsku uniju. Maksimalan intenzitet regionalne potpore koji se može dodijeliti pojedinoj regiji u odnosu na ukupno dodijeljene ekvivalentne potpore prikazan je na Karti regionalnih potpora (Slika 2, Odluka o Karti regionalnih potpora, Narodne novine 52/2008).

	Gustoća naseljenosti po km^2		BDP po stanovniku prema prema kriteriju kupovne moći	
EU-27	113	100,00 %	21.503	100,00 %
Republika Hrvatska	78,5	69,47 %	10.562	49,12 %
Sjeverozapadna Hrvatska	192	169,91 %	13.362	62,14 %
Središnja i Istočna (Panonska) Hrvatska	57,3	50,71 %	7.373	34,29 %
Jadranska Hrvatska	58,6	51,86 %	10.275	47,78 %

Tablica 2. Usporedba gustoće naseljenosti i BDP-a u EU i RH

4. Zaključak

Iako se pojedina zemlja i regija razlikuju po razvijenosti, moguće je uočiti i konstatirati da je krajnji cilj Europske unije ujednačen razvoj svih njenih članica. Približavanjem i usklađivanjem zakonodavstva Republike Hrvatske pravnoj stečevini

Europske unije, otvaraju se nove mogućnosti i načini financiranja regionalnog razvitka.

5. Literatura

- Bogunović, A. (1991). *Regionalna ekonomika*, Narodne novine, Zagreb, ISBN 86-337-0194-4
- Canaleta, C.G. (2002). *Structural Change, Infrastructure and Convergence in the Regions of the European Union*, European Urban and Regional Studies
- Državni zavod za statistiku (2007). *Nacionalna klasifikacija prostornih jedinica za statistiku (NKPJS)*, Narodne novine 35/07.
- European Regional and Urban Statistics Reference Guide (2008). Europe in figures, *Eurostat yearbook 2006-07*, ISSN 1977-0375
- Eurostat Pocket books (2008). *Key figures on Europe 2007/08 edition*, European Communities, Luxembourg, ISBN 978-92-79-06613-9
- Guidelines on national regional aid for 2007-2013, *Official Journal C 54/2006*
- Howells, J. (2005). Innovation and regional economic development: A matter of perspective?. *Research Policy*, 34 (8), Oct 2005, 1220-1234, ISSN 0048-7333
- Hrvatski sabor (2005). *Zakon o državnim potporama*, Narodne novine 140/05.
- Institut za javne financije, Pojmovnik, *Dostupno na: <http://www.ijf.hr/pojmovnik/subvencija.htm>* Pristup: 17-05-2008
- Kriteriji za financiranje razvojnih programa*, Narodne novine 100/02.
- Matić, B. & Serdarušić, H. (2007). Modeli financiranja regionalnog razvitka Istočne Hrvatske, U: *Financiranje razvoja i restrukturiranje gospodarstva*, Novak, B.; Matić, B. & Marković, B. (ur.), (45- 71), Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, ISBN 978-953-253-037-7
- Regulation (EC) No 1059/2003 of the European parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (Nomenclature of territorial units for statistics (NUTS), *Official Journal L 154/03*.
- Vlada Republike Hrvatske (2004). *Nacionalni program Republike Hrvatske za pridruživanje Europskoj uniji*, Narodne novine, 37/04.
- Vlada Republike Hrvatske (2008). *Odluka o Karti regionalnih potpora*, Narodne novine 52/2008
- Vlada Republike Hrvatske (2008). *Odluka o objavljivanju pravila o regionalnim potporama*, Narodne novine 58/08.